

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมควรเริ่มตั้งแต่ในช่วงปฐมวัย ได้มีนักการศึกษาหลายคนพบว่าสิ่งที่เด็กได้รับในวัยนี้ไม่จะเป็นการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา จะเป็นพื้นฐานสำหรับชีวิตในอนาคต (ราศี ทองสวัสดิ์, 2542 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับอิริคสันที่ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการเลี้ยงดูในวัยเด็ก (ภรณ์ คุรุรัตน์, 2526 : 28) เด็กช่วงวัย 6 ปีแรกของชีวิตเป็นวัยที่มีการพัฒนาของสติปัญญาและบุคลิกภาพอย่างรวดเร็ว ถ้าจัดสิ่งแวดล้อมในด้านการอบรมเลี้ยงดูและให้ประสบการณ์ที่ถูกต้องเหมาะสม เด็กก็จะเติบโตและมีพัฒนาการทุกด้าน พร้อมทั้งจะเรียนรู้และปรับตัวได้ดี ซึ่งในปัจจุบันนี้มีผลการศึกษาค้นคว้ามากมายที่สนับสนุนและบ่งชี้ว่าการพัฒนาคุณภาพของประชากรจำเป็นต้องเน้นการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กซึ่งมีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี (ยาวพา เศษะคุปต์, 2542 : 15) ทั้งนี้เพราะช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงวิกฤตของชีวิตมนุษย์ เป็นช่วงระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ในตัวเด็กที่จะเติบโตเป็นคนที่มีความสุขดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะการได้รับความรักจากพ่อแม่จะช่วยให้ประสาทในเซลล์สมองขยายงอกงาม ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ง่าย มีชีวิตชีวา รู้เหตุผล อันเป็นพื้นฐานการพัฒนาเด็กให้สมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งในโลกของเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะในการเข้าสังคม จำเป็นต้องรู้จักการแบ่งปัน การรอคอยจังหวะของตนเอง การไต่ถามบางสิ่งบางอย่างจากเด็กอีกคนหนึ่ง การใส่ความรู้สึกลงไปในการพูด จำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง การแสดงความรู้สึกที่ไม่ใช่กำลัง การมีส่วนร่วม เช่นเดียวกับ การรอคอยเฝ้าดูการพัฒนาความมั่นใจในตัวเองที่เกี่ยวข้องกับเด็กคนอื่น ๆ ไม่มีเด็กคนใดถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับทักษะพื้นฐานทางสังคมและทางอารมณ์ เด็กจะต้องได้เรียนรู้ทักษะเรื่องมนุษยสัมพันธ์เหล่านี้ในช่วงที่เด็กยังเล็ก เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาขึ้นไป

พฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) เป็นพฤติกรรมด้านบวกที่ส่งเสริมต่อการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคมซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีเมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความพอใจและเป็นที่ยอมรับชมชอบแก่ตนเองและผู้อื่น (อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์, 2529 : 12) การที่เด็กมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนจะช่วยให้เด็กนั้นเป็นที่รักของเพื่อนๆ เด็กจะเกิดความรู้สึกอบอุ่น มีความมั่นใจและเกิดความเชื่อมั่น

ในตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมทางสังคมอาจเป็นลักษณะของการแสดงต่อผู้อื่นด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ รู้สึกเห็นอกเห็นใจอันนำมาซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น รู้จักแบ่งปันและการให้ ตลอดจนเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน เหล่านี้เป็นสิ่งที่พัฒนาตามลำดับพฤติกรรมทางสังคมอาจเป็นลักษณะของการแสดงต่อผู้อื่น หรืออาจเป็นลักษณะของการแสดงความห่วงใย ใส่ใจต่อธรรมชาติและสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นลักษณะการแสดงน้ำใจต่อส่วนรวม เพื่อช่วยผู้อื่นและสังคมให้มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540 : 15 – 16) ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยควรส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมโดยการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความพร้อมด้านสังคมโดยครอบคลุม การรักตนเองและช่วยตนเอง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมการยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เน้นการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็ก (สิริมา ภิญาญอนันตพงษ์, 2537 : 57) เพื่อให้เด็กได้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์สามารถปรับตัวให้เข้าผู้อื่น รู้จักบทบาทของตนเองในด้านการร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น การทำงานเป็นกลุ่ม การช่วยเหลือการแบ่งปัน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีความสุขในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น และเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมต่อไป

การจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach) เป็นรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ช่วยบูรณาการความรู้ทักษะและนำเสนออย่างเป็นทางการในห้องเรียน เด็กได้ประยุกต์และใช้สิ่งที่ตนเรียนรู้ แก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการคาดเดาเหตุการณ์หรือเนื้อหาจากการค้นคว้าข้อมูล พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและท้าทายให้เด็กคิด เป็นการสนับสนุนพัฒนาการเด็กทางด้านสมอง เด็กมักจะมีคำถามของตนเองและสนใจที่จะเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ (พัชรี ผลโยธิน, 2542 : 9) ผลสำเร็จของการทำโครงการจึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม สิ่งแวดล้อม ความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของเด็กเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับนักการศึกษาแคทซ์และชาร์ด (Katz & Chard, 200 : 175 – 176) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบโครงการเป็นการผสมผสานรูปแบบการเรียนการสอนต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การจัดประสบการณ์แบบโครงการถือเป็นการบูรณาการความรู้สาขาต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา วรรณกรรม ฯลฯ กิจกรรมที่ใช้ในการทำงานในแต่ละโครงการนั้นจะขึ้นอยู่กับหัวข้อ อายุ และความสนใจของเด็ก

การจัดประสบการณ์แบบโครงการจึงเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญกับกระบวนการสร้างความรู้ (Construction) โดยที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่เปิดกว้างด้วยตนเอง (ภรณ์ คุรุรัตนะ และวรนาท รักสกุลไทย, 2542 : บทสรุปผู้บริหาร) บทบาทของครูจะเปลี่ยนจากการสอนโดยตรงเป็นผู้อำนวยความสะดวกสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กด้วยการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็กรอบด้าน

อย่างสมคูลเต็มตามศักยภาพ (นภนทร ชรรณบวร, 2546 : 205) จากความสำคัญของรูปแบบการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบโครงการที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพราะการจัดประสบการณ์แบบโครงการนี้ช่วยให้เด็กได้มีโอกาส ในการประยุกต์ใช้ทักษะที่มีอยู่และเพิ่มความชำนาญในทักษะนั้นยิ่งขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึง ความสามารถ ความถนัด แรงจูงใจภายในตัวเด็กและความสนใจของเด็กจากงานและกิจกรรมที่เด็กได้ทำ (ปีพมา สุภก่าเนิด, 2545 : 3) การจัดประสบการณ์แบบโครงการยังส่งเสริมให้เด็กรู้จักตัดสินใจว่า ควรทำอะไร และผู้ใหญ่ยอมรับในความต้องการของเด็กโดยที่เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและเด็กเป็นผู้ตัดสินใจลงมือกระทำด้วยตนเอง (Katz and Chard, 1995 : 80 อ้างถึงใน พัชร ผลโยธิน, 2542 : 80) ซึ่งวัฒนา มัคคสมัน (2539 : 6) ได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอน แบบโครงการสำหรับเด็ก พบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภายใต้อารมณ์ที่เป็นมิตร มีอิสระเสรี ให้ความสำคัญแก่เด็กทุกคนสร้างความรู้สึกรักที่มั่นคง กล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าลงมือกระทำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเอาแนวคิดและหลักการของการจัดประสบการณ์ แบบโครงการมาปรับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของ เด็กปฐมวัย โดยโครงการที่เด็กทำจะเป็น โครงการที่ดำเนินการภายใต้การดูแลให้คำแนะนำและ ช่วยเหลือจากครู

จากแนวคิดและเหตุผลที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีการตามแนวการจัด ประสบการณ์แบบโครงการมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อศึกษาว่าการจัด ประสบการณ์แบบโครงการจะมีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยหรือไม่เพียงใด ซึ่งผลของ การวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยเลือกที่จะพัฒนาการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยต่อไป

คำถามการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการมีพฤติกรรมทาง สังคมก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบปกติมีพฤติกรรมทางสังคม ก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการกับการเรียนรู้แบบปกติ มีพฤติกรรมทางสังคมหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบปกติก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการกับการเรียนรู้แบบปกติหลังการทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ มีพฤติกรรมทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบปกติ มีพฤติกรรมทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการกับการเรียนรู้แบบปกติ มีพฤติกรรมทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิงที่มีอายุ 3–4 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นปฐมวัยปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนอรุณประดิษฐ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 ห้องเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิงที่มีอายุ 3–4 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นปฐมวัยปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนอรุณประดิษฐ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน และจับฉลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มี 2 แบบ คือ

3.1.1 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ

3.1.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบปกติ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมทางสังคม 5 ด้าน คือ

3.2.1 การร่วมมือ

3.2.2 การกล้าคิด และกล้าแสดงออก

3.2.3 การทำกิจกรรมร่วมกัน

3.2.4 การช่วยเหลือ

3.2.5 การแบ่งปัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ร่วมกับระบบการสอนตามปกติ โดยครูสังเกตว่าเด็กมีความสนใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นพิเศษ และต้องการศึกษาเรื่องนั้นต่อไป

2. การจัดประสบการณ์มุ่งที่ความสนใจของเด็กเป็นหลัก เพื่อให้เด็กมีโอกาสดำเนินการศึกษาเรื่องที่ตนสนใจ ในวิธีการของเด็กเอง ครูผู้สอนคอยสังเกตจนพบความสนใจของเด็ก แล้วจึงร่วมกันวางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการความสนใจของเด็ก

3. เวลาในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการของเด็กในแต่ละวันของการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้จะใช้เวลาวันละ 30 นาที แต่เวลาดังกล่าวสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก รวมทั้งการกำหนดเวลาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดโครงการก็จะขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กเช่นเดียวกัน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียน ชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 3–4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ของโรงเรียนอรุณประดิษฐ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

2. การจัดประสบการณ์แบบโครงการ หมายถึง รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในสิ่งที่เด็กสนใจ โดยกระบวนการเรียนการสอนได้แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ระยะเริ่มโครงการ เป็นระยะที่เด็กแสดงความคิดเห็นเพื่อค้นหาสิ่งที่สนใจ ร่วมกัน คัดเลือกเรื่องที่สนใจเพื่อนำมากำหนดเป็นหัวข้อสำหรับการศึกษา และทำโครงการร่วมกัน วางแผนสำหรับการทำโครงการและนำเสนอความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวกับหัวข้อ

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาโครงการ เป็นระยะที่เด็กค้นคว้า และปฏิบัติตามแผนการที่ได้วางไว้ตลอดจนการพิสูจน์ ทดสอบสิ่งที่นำเสนอ

ระยะที่ 3 ระยะสรุปและอภิปรายผลโครงการ เป็นระยะที่ทุกคนพอใจที่จะสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ นำเสนอผลงานที่ทำในโครงการ ประเมินผลการเรียนรู้ในโครงการ และเตรียมวางแผนเข้าสู่โครงการใหม่

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ของเด็กตามแผนการจัดประสบการณ์ที่ครูเป็นผู้กำหนดและได้รับการตรวจจากผู้บริหารของโรงเรียนอนุบาลประจักษ์ศิลปธรบุรีในแต่ละสัปดาห์

4. พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถทางสังคม โดยระดับการแสดงของพฤติกรรมวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม ซึ่งแบ่งตามหัวข้อดังนี้

4.1 การร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่รู้จักขยายความคิดโดยเพิ่มเติมความคิดเห็นของเพื่อน เพื่อความร่วมมือกับผู้อื่นในการทำกิจกรรม ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้

4.2 การกล้าคิด และกล้าแสดงออก หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับความสนใจที่จะเข้าใจผู้อื่น เพื่อนและกิจกรรมที่ทำร่วมกัน มั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และทักษะต่างๆกับเพื่อน

4.3 การทำกิจกรรมร่วมกัน หมายถึง พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม พูดหรือแสดงความคิดเห็นระหว่างทำกิจกรรมด้วยคำสุภาพกับเพื่อนและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน

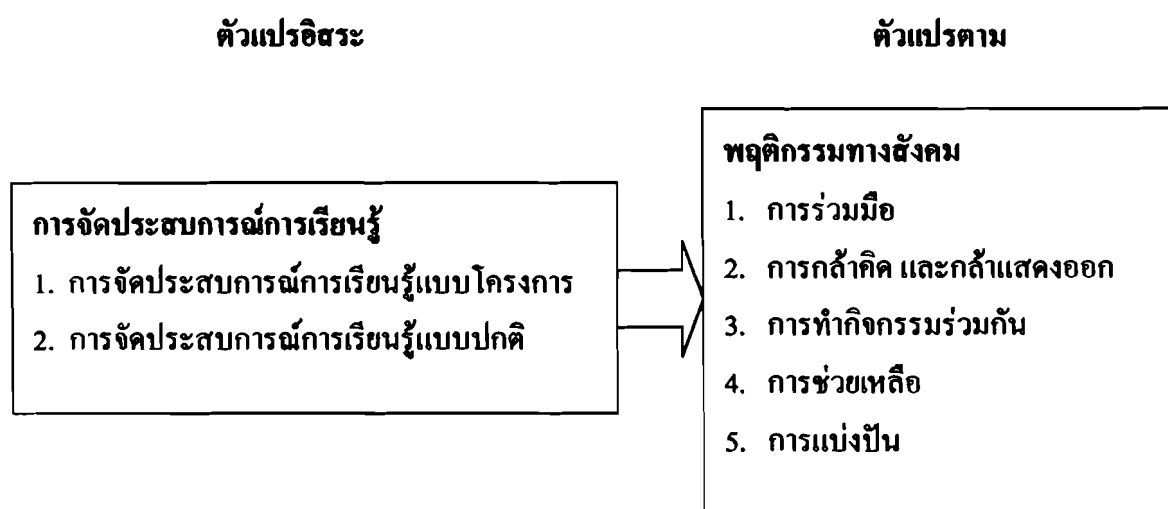
4.4 การช่วยเหลือ หมายถึง พฤติกรรมเด็กปฐมวัยที่แสดงออกถึงการช่วยเหลือเพื่อนในการเตรียมอุปกรณ์ รู้จักการแบ่งปันหรือให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ และเก็บของหรืออุปกรณ์ของกลุ่มเมื่อเลิกใช้แล้ว

4.5 การแบ่งปัน หมายถึง พฤติกรรมเด็กปฐมวัยที่แสดงออกโดยการหยิบหรือส่งอุปกรณ์ของตนให้เพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการ พูดชักชวนให้เพื่อนร่วมใช้วัสดุอุปกรณ์ รอคอยเพื่อนใช้อุปกรณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ โครงการที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอรุณประดิษฐเพชรบุรี (มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย) ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานตามแนวคิดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ โครงการของ Katz and Chard (1994 : 48) สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2542 : 64) ส่วนพฤติกรรมทางสังคมได้นำแนวคิดของ Hurlock (1978 : 239) และอุบลรัตน์ เฟิงสถิต (2529 : 231) มาสังเคราะห์ใช้ โดยวัดพฤติกรรมทางสังคมหลังจากจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ โครงการตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ โครงการที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ โครงการ
2. ช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.1 ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม
 - 1.2 ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.3 รูปแบบของพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.4 ลักษณะของพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.5 การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 2.1 ความหมายการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.2 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.3 ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 2.4 ประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 2.5 แนวคิดของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 2.6 ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 2.7 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 2.8 บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 2.9 ลักษณะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบปกติ
 - 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม

ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เซอร์ล็อก (Hurlock, 1987 : 228) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมตามแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 220) ได้กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมส่วนที่มาจากค่านิยมและเจตคติ ส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะคนและส่วนที่สัมพันธ์หรือร่วมกับบุคคลอื่น

นภเนตร ชรรณบวร (2545 : 97) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การเรียนรู้ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน รวมตลอดถึงความสามารถในการตอบสนองทางสังคมต่างๆ เช่น มารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนั้น ยังหมายรวมถึงความสามารถในการเข้าใจในสถานการณ์ อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นอีกด้วย

วิณี ชิคเชิดวงศ์ (2537 : 169) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ตนอยู่ได้เป็นอย่างดี สามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตนเองได้และเป็นพฤติกรรมที่เด็กสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

สุชา จันทน์เอม (2540 : 35) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมว่ามีหลายทฤษฎี แต่ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างเด่นชัดที่จะกล่าวมี 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการของอิริคสัน ทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของซัลลิแวน และทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเซอร์ส

1. ทฤษฎีพัฒนาการของอิริคสัน (Erikson's Theory of Development)

อิริคสัน (Erikson) เน้นถึงความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพของมนุษย์ว่า จะพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ การพัฒนาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของชีวิต ถ้าได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพดี และพร้อมที่จะพัฒนาขึ้นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อิริคสัน ได้แบ่งระยะพัฒนาการทางสังคมไว้ 8 ระยะ ซึ่งในช่วงปฐมวัยมี 3 ระยะ ดังนี้

1.1 ระยะความรู้สึกรับเชื่อมั่น (The Sense of Trust) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่างหลังคลอดจนถึง 1 ปี ระยะนี้ถ้าเด็กมีความสบายทางกายและได้รับความรักความอบอุ่นจากแม่ในยามที่เขาต้องการ เด็กจะมีการปรับตัวที่ดี สามารถพัฒนาการความรู้สึกไว้วางใจขึ้นได้ และในทางตรงกันข้าม ถ้าทารกขาด

ความสุขทางกาย ขาดความรัก ความอบอุ่น ก็จะเป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง มีความกลัว และขาดความไว้วางใจ

1.2 ระยะเวลาต้องการทำหรือค้นหาด้วยตัวเอง (The Sense of Autonomy) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 1 – 3 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มฝึกการขับถ่าย ถ้าเด็กปฏิบัติได้ดีก็จะสามารถผ่านขั้นนี้ไปได้ด้วยดีเด็กจะเรียนรู้ในการรักษาความตั้งใจของตนเองและทำความตั้งใจให้เป็นจริงได้

1.3 ระยะการคิดริเริ่ม (The Sense of Initiative) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 3 – 6 ปี เด็กจะพยายามสร้างเอกลักษณ์ของตนเองและสามารถแสดงความรู้สึก และพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้ เด็กสามารถพัฒนาความร่วมมือและการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้ ระยะนี้ถ้าหากเด็กเกิดความกลัวเด็กจะยึดผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งตลอดเวลา ทำให้ความคิด จินตนาการและพัฒนาทักษะทางสังคมถูกจำกัดลงไปด้วย (Maier, 1969 : 32 - 35)

2. ทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล (A Social Interpersonal Theory of Development)

เฟสต์ (Feist, 1990 : 216 – 227) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของซัลลิแวน (Sullivan) ไว้ว่าขั้นพัฒนาการจากพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และประสบการณ์ส่วนตัวระหว่างบุคคลและการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะนำไปสู่ความมั่นคงและปลอดภัย ซัลลิแวนแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 6 ขั้น คือ วัยทารก วัยเด็ก วัยเข้าโรงเรียน วัยก่อนวัยรุ่น วัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลาย ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียง 2 ระยะที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

2.1 วัยเด็กเล็ก (Childhood) อายุ 2–4 ปี เป็นระยะที่เด็กพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและทักษะทางภาษา ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้อย่างอิสระและกว้างขวางมากขึ้น เด็กจะเรียนรู้วัฒนธรรมที่เขามีส่วนร่วมอยู่ เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะพอที่จะใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร เขาก็จะเรียนรู้วิธีการที่จะปฏิบัติกับบุคคลอื่น เพื่อที่จะทำให้ตัวเองรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัย เด็กเริ่มรู้สึกถึงสิ่งที่ทำให้เขารู้สึกวิตกกังวล และสามารถขจัดความวิตกกังวลนั้นได้

2.2 วัยเข้าโรงเรียน (Juvenile Era) อายุ 4 – 11 ปี ระยะนี้เด็กเริ่มรู้จักตนเองและเห็นสิ่งต่างๆ แตกต่างไปจากคนอื่น และมีความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่อื่นๆ นอกเหนือจากพ่อแม่ ทำให้เด็กรู้จักสภาพความเป็นตัวแทนของจากความสัมพันธ์ที่เขามีส่วนร่วมอยู่ (Dinkmeyer and Dreikurs, 1963 : 150 - 151)

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส (Havighurst's of Development)

ธีระพร อูวรรณโณ (2537ง : 318) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส (Havighurst) ไว้ว่า ฮาวิกเฮอร์สได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอิริคสันเกี่ยวกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของบุคคล ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นเป็นงานประจำ เป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะ

ได้ทำในช่วงนั้นๆ ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้น จะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเซอร์ส ได้แบ่งพัฒนาการทางสังคมในวัยทารกและวัยเด็กตอนต้น ออกเป็น 3 ประการ

ประการที่ 1 เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคมและทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัว

ประการที่ 2 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้องและบุคคลอื่นๆ รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น

ประการที่ 3 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด และเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเกิด การเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมตัวเด็กและแสดงออกมา ในรูปแบบของพฤติกรรม ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยจึงสอดคล้องกับ พัฒนาการตามวัยของเด็กจะทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทางสังคมที่ดีต่อไป

ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

อิงลิช (English, 1958 : 506 อ้างถึงใน สุทธิพรธรรม ชีรพงศ์, 2534 : 36) ได้ให้ความหมาย ของพฤติกรรมทางสังคมว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากกลุ่มบุคคล หรือองค์กรทางสังคม อาทิ ครอบครัว โรงเรียน

เพจ (Page, 1977 : 314 อ้างถึงใน กรรณิการ์ โยธารินทร์, 2545 : 8) ได้ให้ความหมาย เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพล จากพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลซึ่งถูกควบคุมโดยองค์กรทางสังคม หรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

กู๊ด (Good, 1973 : 44 อ้างถึงใน จิตรา ชนะกุล, 2539 : 12) ได้ให้ความหมายพฤติกรรม ทางสังคมว่าเป็นการแสดงออกที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมหรือเป็น การแสดงออกของกลุ่มบุคคล

สรุปได้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพล ของกลุ่มบุคคลซึ่งถูกควบคุมโดยองค์กรทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน

รูปแบบของพฤติกรรมทางสังคม

เซอร์ล๊อค (Hurlock, 1978 : 239) ได้แบ่งรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมออกเป็น 2 รูปแบบ

1. รูปแบบพฤติกรรมที่เข้าสังคม (Social Behavior Patterns) หมายถึงพฤติกรรมที่เมื่อ เด็กทำไปแล้ว สร้างความพอใจเป็นที่นิยชมชอบต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้